

## **ВІДГУК**

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора, завідувача  
відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів  
Державної установи «Інститут регіональних досліджень імені  
М.І. Долішнього НАН України»  
Васильціва Тараса Григоровича  
на дисертаційну роботу Маценка Володимира Олександровича на тему:  
«Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я»  
подану на здобуття  
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»**

### **АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ**

Ефективно функціонуюча система охорони здоров'я слугує як передумовою, так і невід'ємною складовою сталого розвитку національної економіки, забезпечуючи збереження та примноження людського потенціалу, підвищуючи продуктивність праці, сприяючи досягненню важливих цілей збалансованого розвитку, економічного зростання, національної безпеки, поліпшення добробуту населення, подолання демографічної кризи. Повномасштабна війна завдала значного удару по вітчизняній системі охорони здоров'я, збільшивши рівень смертності населення, спричинивши руйнування медичної інфраструктури, міграційні втрати персоналу медичних закладів, породивши проблему якості та доступності медичної допомоги, посиливши навантаження на провайдерів медичних послуг у зв'язку з великою кількістю поранених цивільних людей та військових, збільшення кількості вимушено переміщених осіб. Все це породило низку викликів для публічної політики в сфері охорони здоров'я, актуалізувавши її адаптивну та превентивну складові, а також загострило потребу проведення ґрунтовних наукових досліджень у сфері вироблення концептуальних засад модернізації публічної політики.

Відтак, актуальною слід вважати обрану тему дисертації «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я», а результати проведеного дослідження – своєчасними, адже вони спрямовані на обґрунтування наукових

підходів та вироблення практичних рекомендацій щодо формування та реалізації організаційно-економічного механізму модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я відповідно до викликів і потреб реформування сфери охорони здоров'я, євроінтеграції України, посилення безпекових загроз.

Дисертація пов'язана з науково-дослідною роботою Західноукраїнського національного університету за темами: «Механізм активізації бізнес-середовища як суб'єкта трансформації міст України на засадах сталого розвитку та впровадження смарт-технологій» (номер державної реєстрації 0119U101365), де автором обґрунтовано специфіку використання смарт-технологій на ринку медичних послуг; «Формування медико-прикладного інструментарію управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах війни та повоєнного відновлення», (державний реєстраційний номер 0123U101891), в якій автором напрацьовано рекомендації щодо використання програмних механізмів повоєнного відновлення сфери охорони здоров'я національної економіки; «Аналіз фінансової спроможності територіальної громади для побудови системи цивільного захисту населення» (державний реєстраційний номер 0121U114004), в частині обґрунтування показників результативності реалізації цивільного захисту та збереження здоров'я населення територіальної громади; «Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування» (державний реєстраційний номер 0188U003181), в якій обґрунтовано механізм впровадження валеологічних підходів до реалізації публічної політики в сфері охорони здоров'я; «Менеджмент та публічне управління в умовах трансформацій» (державний реєстраційний номер 0123U103562), в якій обґрунтовано стратегічні вектори управління сферою охорони здоров'я»; «Конкурентне позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг» (державний реєстраційний номер 0123U104127), де автором обґрунтовано підходи до модернізації маркетингового інструментарію позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг.

Обрана тема є актуальною, пов'язана з науковими темами Західноукраїнського національного університету, а результати проведеного дослідження мають науковий інтерес та практичне значення.

### **СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Ознайомлення зі структурою, змістом дисертації, обсягом вітчизняної та зарубіжної літератури, нормативно-правових актів, статистичної інформації, опрацьованої здобувачем, апробаційними матеріалами, використаними для написання дисертації, обраними підходами та методами дослідження, дозволило зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, є належним чином обґрунтованими і достовірними.

Наукова і практична значимість отриманих напрацювань підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та їх використанням у діяльності інститутів публічного управління, що генерують та реалізують публічну політику у сфері охорони здоров'я на різних рівнях функціонування та розвитку національного господарства.

Одержані результати характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розроблення нових теоретико-методичних положень й прикладних рекомендацій щодо модернізації публічної політики у сфері охорони здоров'я.

### **СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Дисертаційна робота Мацика Володимира Олександровича складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел із 170 найменувань, 5 додатків. Загальний обсяг роботи – 271 сторінка, в тому числі 235 сторінок основного тексту, із яких 15 сторінок займають рисунки і

таблиці, розміщені на 1 сторінці. Робота містить 37 рисунків та 22 таблиці.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні та інституційні детермінанти публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки» (с.50-112) досліджено сутнісні детермінанти системи охорони здоров'я як об'єкту публічної політики, проаналізовано науковий базис та інституційне забезпечення публічної політики в сфері охорони здоров'я.

У розділі 2 «Аналіз механізму реалізації публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки» (с.113-172) проведено моніторинг стану охорони здоров'я національної економіки, проаналізовано діючий організаційно-економічний механізм публічного управління охороною здоров'я національної економіки, обґрунтовано організаційно-методичні підходи до оцінювання результативності публічної політики в сфері охорони здоров'я України.

У розділі 3 «Напрями модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки» обґрунтовано доктринальні засади та стратегічні орієнтири модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я з врахуванням сучасних викликів та задекларованих пріоритетів розвитку системи охорони здоров'я (с.173-229).

Структура та зміст дисертації в повній мірі розкривають тему, мету та завдання дослідження. Робота написана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Стиль викладення матеріалу характеризується науковістю, логічною послідовністю, інформаційно-аналітичною насиченістю.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що структура дисертації розкриває основні положення змісту та поставлені завдання. Представлена до захисту дисертація є завершеною цілісною науково-дослідною роботою.

### **НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Ознайомлення зі змістом дисертації Мацика Володимира Олександровича дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких

найбільший науковий інтерес становлять такі напрацювання:

1) в частині поглиблення наукового базису та вдосконалення інституційних засад модернізації публічної політики у сфері охорони здоров'я:

- розроблено доктрину модернізації публічної політики, в основу якої покладено еталонну модель організації управлінських процесів; теоретичну, емпіричну, логічну підсистему; інноваційні підходи до управління сферою охорони здоров'я, які передбачають використання концепції «єдиного здоров'я», валеології, «розумного здоров'я», цифрової медицини, «антиейдж медицини», концепції персоналізованої, прогнозованої, профілактичної, партисипативної та психокогнітивної медицини (п.3.1., с.173-193) ;

- поглиблено понятійний апарат дослідження в частині верифікації дефініції «публічної політики охорони здоров'я», яке акцентує увагу на макроекономічній результативності публічної політики та її превентивній складовій (п.1.2, с.77-84); детермінант системи охорони здоров'я як об'єкту публічної політики, яка на відміну від діючих підходів відображена не лише з соціальних та економічних позицій, але й у аспекті пізнавальних, естетичних, трансцендентних потреб, з позицій чинників збереження та примноження потенціалу здоров'я в розрізі розробленої моделі здоров'я, направленої на запобігання деструктивному впливу оточення на людину, підтримку продуктивності кадрового потенціалу, примноження доданої вартості та забезпечення економічного зростання національної економіки (п.1.1., с.68-72);

- визначено напрями вдосконалення інституційного забезпечення публічної політики у сфері охорони здоров'я, що представлені у вигляді рівневої моделі з цільовою підсистемою, сукупністю формальних та неформальних інститутів, етапами трансформації та архітектонікою реалізації: на наднаціональному рівні через наднаціональну співпрацю і глобальні партнерства для попередження та подолання глобальних загроз здоров'ю; на національному рівні – шляхом створення правових та організаційно-економічних передумов для формування та розвитку системи охорони

здоров'я; на макроструктурному рівні – через розвиток міжсекторного партнерства, підтримку технологічного, цифрового розвитку та структурної модернізації охорони здоров'я; на регіональному рівні – шляхом формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я; на локальному – в руслі підвищення якості та доступності надання медичних послуг; на особистісному рівні – через розвиток складових здоров'я та примноження чинників, що їх генерують (п.1.3, с.96-107);

2) в частині вдосконалення організаційно-методичних підходів до формування інформаційно-аналітичного супроводу публічної політики охорони здоров'я, що стосуються:

- оцінювання структури, процесів, результатів надання медичних послуг, розрахунку інтегрального показника макроекономічної результативності за моделлю середньо-геометричного зважування інтегральних індексів, що відображають управлінську ефективність (витрати на управління), ноосферизацію (витрати на науково-дослідні розробки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері охорони здоров'я), інноватизацію (залучення інвестицій для реалізації інноваційних проєктів), цифровізацію (витрати закладів охорони здоров'я на програмне забезпечення) (п.2.3., 158-166);

- моніторингу стану здоров'я, результати якого мають створювати інформаційне підґрунтя для вироблення та реалізації рішень в управлінні охороною здоров'я і включати систему показників біологічного, популяційного здоров'я; демографічних показників; рівня захворюваності; показників цифрової мапи здоров'я та профілів здоров'я, в основі яких ступінь задоволення населення станом здоров'я, якість надання медичних послуг; індексів здоров'я та безпеки здоров'я (п.2.1);

- оцінювання використання важелів організаційно-економічного механізму публічної політики, які базуються на показниках міжнародної системи сателітного та експериментального рахунків охорони здоров'я, враховують сучасні виклики пов'язані із реформуванням охорони здоров'я,

євроінтеграцією, цифровізацією, ноосферизацією, децентралізацією і дозволяють прослідкувати структуру на ефективність витрат на охорону здоров'я, виявити інституційні асиметрії, стан використанням квазі-інструментів управління сферою охорони здоров'я, та напрацювати підходи щодо вдосконалення інструментарію публічної політики, її ресурсного забезпечення в частині реалізації превентивних заходів (створення велохабів, підтримки моделі здорового харчування, перегляду мінімального споживчого бюджету, для підтримки фізичного здоров'я населенням України) (п.2.2., с.142-144);

3) в частині демаркації векторів модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я та механізмів їх досягнення, які повинні включати:

- побудову ефективної системи інституційного забезпечення; удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації публічної політики; адаптацію до європейських норм та стандартів в сфері охорони здоров'я; впровадження міжнародних стандартів якості медичної допомоги ISO та золотого стандарту JCI; розвиток електронної системи охорони здоров'я; підвищення якості ресурсного забезпечення закладів охорони здоров'я та ін. (п.3.1., с.177-178);

- напрями адаптації публічної політики в сфері охорони здоров'я до вимог ЄС шляхом розвитку системи громадського здоров'я, підвищення безпеки фармацевтичної галузі, електронного документообігу, підвищення якості та доступності медичних послуг, удосконалення системи медичної освіти та підвищення її якості, вдосконалення нормативно-правового забезпечення в частині інституалізації лікарського самоврядування, громадського медсестринства, професійного ліцензування медичних працівників та ін. (п.3.2., с.195-209);

- організаційно-наукові підходи до розвитку системи громадського здоров'я в частині використання запропонованої моделі генетичного паспорту громадянина, що повинен включати ДНК-профіль (ідентифікаційний генетичний паспорт), який має використовуватися для встановлення або

підтвердження особистості людини, та генетичний паспорт здоров'я, який дозволить виявити схильність до різних захворювань, на основі яких складатиметься комплекс профілактичних і діагностичних заходів, що забезпечить людиноцентричний підхід в наданні медичних послуг, підвищить їх якість та дозволить виробити превентивні заходи для запобігання виникненню захворювань (п.3.2., с.204-206);

- підходи до інноватизації публічної політики охорони здоров'я, що передбачають: розвиток державно-приватного, міжмуніципального та міжсекторного партнерства; цифровізацію системи охорони здоров'я; розвиток «m-здоров'я», «m-медицини», «s-медицини», «інтернету-речей», штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності; реалізацію просвітницьких заходів щодо мотивації громадян до використання мобільних пристроїв моніторингу стану здоров'я; розробку технічних моделей, алгоритмів та процедур надання телемедичних послуг (с.167, 192, п.3.3., с.210-215).

### **ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Практичне значення одержаних результатів полягає у їх використанні в роботі інститутів публічного управління, що реалізують публічну політику у сфері охорони здоров'я.

Зокрема, в діяльності Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці Держаної служби надзвичайних ситуацій України для покращення медичного забезпечення та медико-біологічного захисту в системі охорони праці використано напрацювання автора щодо прогнозування ризиків цивільного захисту населення та моделей використання цифрових технологій в наданні послуг з охорони здоров'я персоналу, який забезпечує цивільний захист населення (довідка № 03-14572/181 від 04.08.2023р.).

Пропозиції щодо оцінювання результативності реалізації стратегічних та програмних інструментів управління охороною здоров'я на регіональному



рівні, покращення організаційного супроводу залучення інвестиційних ресурсів в сферу охорони здоров'я регіону використані в роботі Департаменту охорони здоров'я Тернопільської обласної військової державної адміністрації (довідка № 4791/03-01 від 6.09.2023).

Розробки здобувача щодо інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу стану здоров'я населення, використання інтегрованих систем медичного обслуговування населення регіону та дорожньої карти супроводу пацієнтів з хронічними захворюваннями застосовані в роботі КНП «Тернопільського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики» Тернопільської обласної ради (довідка № 68 від 23.10.2023 р.).

У діяльності Управління медичних кадрів, освіти і науки Міністерства охорони здоров'я України використані напрацювання автора щодо механізму модернізації публічної політики при розробці стратегічної матриці розвитку сфери охорони здоров'я, прогнозування ризиків у сфері управління охорони здоров'я та використання адаптивних технологій управління (довідка № 22-04/30922/2-23 від 30.10.2023).

Наукове значення отриманих результатів забезпечується впровадженням їх у навчальний процес Західноукраїнського національного університету при поглибленні навчально-методичного забезпечення дисциплін: «Економічне та фінансове забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я», «Публічна політика та врядування» (довідка № 126-26/2006 від 22.09.2023р.).

## **ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ**

Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що містять визначені елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 17 наукових працях обсягом 6,55 д.а. (5,32 д.а. належить особисто автору), а саме у трьох підрозділах у двох колективних монографіях, 5 статтях (2 з яких одноосібні) у наукових фахових

виданнях, в тому числі одна у міжнародному періодичному виданні, що цитується у міжнародній базі Scopus та 9 публікаціях за матеріалами конференцій, в тому числі одна стаття у міжнародному виданні за результатами конференції, що цитується у міжнародній базі Scopus.

### **ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ**

Поряд із низкою позитивних сторін робота не позбавлена певних дискусійних положень та зауважень:

1. У першому розділі дослідження доцільно було схематично представити концептуальні взаємозв'язки між наслідками модернізації (підвищення ефективності функціонування сфери охорони здоров'я) та позитивними змінами в системі національного господарства країни, зокрема щодо формування трудових ресурсного потенціалу, збільшення обсягів виробництва та зростання продуктивності праці і т. п.

2. Дещо дискусійною є структуризація системи ризиків для національної системи охорони здоров'я (п.р. 2.1., с. 119-120), яка опирається на інструментарій системи STEPS, що використовується в ЄС і дозволяє оцінювати стан здоров'я населення, відслідковувати тренди в ризикових факторах захворювань, однак не враховує вплив безпекових викликів та загроз.

3. Результати дослідження набули б більшої прикладної значимості, якби при аналізуванні системи охорони здоров'я як об'єкта публічної політики у п.р. 2.1 автором було звернено увагу на ринкові чинники, які впливають на діяльність закладів охорони здоров'я різних типів та форм власності, суб'єктів, які здійснюють приватну медичну практику, а також споживачів медичних послуг (пацієнтів), відповідні взаємозв'язки, а також прояви ринкової конкуренції.

4. При дослідженні аспектів фінансування сфери охорони здоров'я у п.р. 2.2 автор аналізує потенціал лікарняних кас та медичного страхування, однак не уточнює, як ці інструменти повинні працювати в умовах воєнного

стану. Також варто було розглянути можливості використання потенціалу муніципальних лікарняних кас для забезпечення жителів громад своєчасною медичною допомогою на засадах їх солідарної участі у фінансуванні такої допомоги.

5. Авторів доцільно було при окресленні стримуючих чинників у реалізації публічної політики у сфері охорони здоров'я (п.р. 2.3) звернути увагу на протидію зловживанням у використанні міжнародної медичної, військової гуманітарної допомоги та на прогнозування інституційних пасток, які можуть виникати в процесі формування та реалізації публічної політики у сфері охорони здоров'я.

6. На с. 190 автор зазначає: «... українська сфера охорони здоров'я має великий потенціал в сфері медичного туризму», власне, медичний туризм розглядається як один із напрямів модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я в Україні (с.190-191). Однак варто було відобразити аспекти макроекономічної ефективності медичного туризму та визначити його найбільш перспективні сфери.

Загалом, вищезазначені зауваження не зменшують наукової та практичної значимості результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

### **ВІДПОВІДНІСТЬ РОБОТИ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ ДО ДИСЕРТАЦІЙ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ**

Дисертація Мацика Володимира Олександровича на тему «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я» є завершеною науковою роботою, що виконана автором самостійно на високому теоретико-методичному рівні, відповідає принципам академічної доброчесності. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил написання дисертацій, які подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

## ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Мацика Володимира Олександровича на тему «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», виконана на високому науковому рівні, а отримані результати дослідження характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну значимість. У дослідженні вирішено важливе науково-практичне завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методичних засад та напрацюванні практичних рекомендацій відносно модернізації публічної політики у сфері охорони здоров'я.

Дисертаційна робота Мацика Володимира Олександровича за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Мацик Володимир Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка».

**Завідувач відділу проблем  
соціально-гуманітарного розвитку регіонів  
ДУ «Інститут регіональних досліджень  
імені М.І. Долишнього НАН України»  
доктор економічних наук, професор**

**Тарас ВАСИЛЬЦІВ**

